

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnieku savienības, Latvijas Zinātņu akadēmijas laikraksts

7 (91)

1995. gada aprīlis

LATVIJAS ZINĀTNIEKU SAVIENĪBAS III KONGRESS

Latvijas Zinātnieku savienības III kongress notiks š. g. 22. aprīlī pl. 10.00 ZA augstceltnē, Turgeņeva ielā 19, Lielajā zālē.

Kongresa programmā:

- * Izmaiņas Lzs statūtos.
- * Zinātniskā konference (aicināti visi interenti):
  - 1. Likumdošana par zinātni un augstāko izglītību.

2. Zinātņu organizācija un finansēšana.

3. Zinātnieku sociālais stāvoklis.

14.00—15.00 pārraukums.

* Lzs Padomes pārskats.

* Debates.

* Lzs vadības un revīzijas komisijas vēlēšanas.

Uz Lzs III kongresu ir uzaicināti Valsts un Ministru prezidenti, Saeimas deputāti, Izglītības un zinātņes ministrijas pārstāvji.

KĀDAI, MANUPRĀT, JĀBŪT LATVIJAS ZINĀTNIEKU SAVIENĪBAI?

Andris BUIĶIS,
Lzs biedrs

Pirms domāt par to, kādai Zinātnieku savienībai jābūt šobrīd, der atcerēties laiku, kad tā tāpēc, kāda tā bija un kāpēc tāda bija. Tā veidojās tūlīt pēc Tautas frontes Latvijas trešās atmodas sākumā. Mēs toreiz lielā mērā cerējām, ka kļūsim par Tautas frontes intelektuālo centru, bet tas nerealizējās. Acīmredzot Tautas frontes vadība bija pārāk aizņemta ar savām liefām. Taču tas nefraucēja Lzs veidoties ne tikai kā profesionālai, bet arī kā politiskai organizācijai, kura joti aktīvi iesaistījās darbībā, lai tuvinātu mūsu kopējo mērķi — Latvijas neatkarību. Es toreiz biju Zinātnieku savienības padomes un valdes ietekmēs un labi atceros mūsu aktivitātes, atbalstot Andreju Saharovu un protestējot pret zinātnieku apciefināšanu Kalnu Karabahas konflikta laikā. Mēs sūtījām vēstules un pētījus, bija pat gadījumi, ka padome pieņēma lēmumu un to gluži siltu nesa uz Maskavas viļņiem, lai M. Vulfsons jau nākamajā rītā varētu nolikt uz galda PSRS Augstākajā Padomē. Arī Lzs Statūti lielā mērā atspogujo toreizējo situāciju. Tā, piemēram, norma par institūtu direktoru neievēlēšanu Lzs valdē un padomē tika ielikta tādēļ, ka institūtus vairumā gadījumu vadīja «vecie», nomenklatūras darbinieki, un Zinātnieku savienība bija radīta, lai pret tiem cīnītos. Tagad pilnīgi dabīgi ir tas, ka Statūtu labojumos šo normu iesaka svītrot. Politiskā situācija Latvijā ir pilnīgi citāda. Līdz ar to arī Latvijas Zinātnieku savienības uzdevumi ir citi. Lzs radās okupētā valstī un ar savu intelektu pašķēršē likvidēt okupāciju. Tagad Latvija ir neatkarīga, kaut arī partiju cīņu karstumā nereti mēdzam to apšaubīt. Tomēr pasaules acīs un arī faktiski mēs esam neatkarīga valsts ar pilnīgi citām ekonomiskajām un sabiedriskajām attiecībām. Toreiz ekonomiskie nosacījumi stimulēja sociālistiskās attiecības. Zinātnieku alga bija samērā stingri noteikta, atkarībā no rangā, kādā tas atradās — jaunākajam zinātniskajam līdzstrādniekiem, vecākajam, doktoram u. t. t. Vēl varēja dabūt kādu plusslodzīti, un tas arī bija viss. Pārējais jau skaitījis nelikumīgs un nosodāms. Tagad svarīgs ir tikai rezultāts. Ja tu tiec galā, tad neviens nemeklē pakal, cik darba vietās tū strādā. Tādēj šobrīd zinātniekam šausmīgi svarīgi ir DART. Tas nozīmē, ka subjektīvu un objektīvu (galvenokārt — lai varētu eksistēt) iemeslu dēļ zinātnieki ir joti noslogoti un nevar daudz mētāties ar brīvo laiku. Viņiem tā gluži vienkārši nav. Acīmredzot bezmaksas sabiedriskās darbošanās periods ir pagājis un nav ne laika, ne spēka skaidrīt pa sapulcēm un citām sēdēšanām.

Otrs aspekts — gan sabiedrība kopumā, gan zinātnieki ir visai dažādās domās par to, cik pareizi esam gājuši ceļu no sociālistiskās iekārtas uz to, kas mums ir pašlaik. Ir joti liela viedokļu daudzveidība, tādēj grūti lielu masu stūrīt vienā virzienā. Ir jābūt kādam joti lielam vienojošam mērķim, kāda, piemēram, bija zinātņes reforma. Vai šodien Zinātnieku savienība varēs atrast tādu mērķi, ideju, kas rosinātu tās lielāko daļu kādam kopīgam darbam? Vairākkārt izskanēja, arī Zinātņu akadēmijas pilnsapulce, ka jāizstrādā nākotnes

Latvijas modelis. Minēšu nelielu piemēru no Zinātņes un dialoga centra darbības. Tas tika radīts ar mērķi risināt aktuālas sasāpējušas fautsaimniecīcās problēmas, kas nav pa spēkam vienai nozarei. Ar V. Birkava atbalstu šādi virzieni tika izraudzīti, zinātnieki aktīvi sāka strādāt, bet viss atdūrās pret dažiem simtiem latu kātrai darba grupai. To valdībai pieteikta, un darbs apstājās, jo vairs nevar nevienu nodarbināt par velti.

Ir tādi jautājumi, kas vienlīdz skar visu nozaru zinātniekus, jo ne jau profesionālie jautājumi jārisina Zinātnieku savienībai, tos ķīmiķi risina savā ķīmu biedrībā, matemātiķi — savā, mehāniķi — savā. Zinātnieku savienība nav Teātra darbinieku savienība, kur Nacionālā un Dailes teātra aktieri par savām profesionālajām problēmām runā vienā valodā. Viens no kopējiem jautājumiem ir zinātnieku sociālā aizstāvība, kas varētu klūt par Zinātnieku savienības darbības galveno vadmotīvu, vismaz līdz tam laikam, kamēr tā tiks aicināta uz kādu citu lielu mērķi.

Es domāju, ka viens no smagākajiem jautājumiem kongresā būs savienības kā organizācijas struktūra. Savā laikā tā tika izveidota vairāk vai mazāk pēc demokrātiskā centrālisma principiem, kā jau tās bija pieņemts visās sabiedriskās organizācijās. Varbūt tagad ir pavisam citas idejas! Katrā ziņā kongresam būs jāizvēlas kāds konstruktīvs variants un jāizstrādā mehnātisms, kā to realizēt. Varbūt, ka Latvijas Zinātnieku savienība nākotnē veidosies pēc parlamenta analogijas — ar frakcijām! Pie tam mums jābūt gataviem, ka uz Zinātnieku savienību koketus skatīs mērs visas partijas, kas rudeni piedālīsies Saeimas vēlēšanās, un priešvēlēšanu programmas vienmēr ir joti saldas. Domāju, ka «precinieki» būs kāt jau kongresā, un kārs centīsies aizvest Zinātnieku savienību uz savu sētu, kas neizbēgami novēdīs pie dažādiem viedokļiem.

Ivars KUPČS,
Lzs Informācijas un
koordinācijas centra vadītājs

Zinātnieku savienības biedru vidējais vecums ir stipri liels, ir daudz pensionāru, kuriem savienība ir vienīgā organizācija, kas par viņiem varētu likties zinis. Eiropā, piemēram, Vācijā, ir nodibināts vesels auditordienests, kura ietvaros pensionētie zinātnieki tiek iesaistīti dažādu starptautisku eksperīžu veikšanā. Bieži vien arī pie mums šeit pašiem nebūtu savu tādu pat rangā speciālistu, kas pie tam labāk orientējas vietējos apstākļos. Varbūt, ka Zinātnieku savienībai vairāk būtu jāvēršas pie valdības, lai izmantotu dažādu projektu eksperīžēs mūsu pieredzējušos zinātniekus. (Šeit I. Kupčam iebilda, ka pensionētos ārzemju ekspertus mēs saņemam par brīvu, viņu darbu apmaksā Eiropas kopiena vai kāda cita starptautiska organizācija, bet par pašmāju eksperīžu darbu būtu jāmaksā. Tad nu gan ir skaidrs, ko valdība labāk izvēlēsies.)

APSVEIKUMS

LZA ķīmijas un bioloģijas zinātņu nodaļa
sirsnīgi sveic

Jāni FREIMANI

60 gadu jubilejā, novēl radošus panākumus,
laimi un veselību

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMĪJA PAZĪNO

ka saskaņā ar LZA Statūtiem 1995. gada novembrī notiks jaunu akadēmijas īsteno, goda, ārzemju un korespondētāloceļu vēlēšanas.

Zinātņu akadēmija ir pieņemusi lēmumu, ka 1995. gada vēlēšanās pavisam būs 4 īsteno loceļu, 3 goda loceļu, 8 ārzemju loceļu un 9 korespondētāloceļu vakances.

Saskaņā ar Statūtiem, vēlot jaunus īstenos, goda un ārzemju loceļus, notiek kopīgs kandidātu konkurss bez priekšrocībām kādai specjalitātei.

Vēlot jaunus korespondētāloceļus, notiek konkursā izsludināto specialitāšu ietvaros. Izskaitījusi visus saņemtos priekšlikumus, akadēmija izsludina **KORESPONDĒTĀLOCEĻU VAKANCES** šādās specialitātēs:

Fizikas un tehniskās zinātnes

matemātika — 1
mehānika un mašīnbūve — 1
zinātniecība (informātika) — 1

Ķīmijas un bioloģijas zinātnes

ķīmija — 1
bioloģija vai medicīna — 2

Humanitārās un sociālās zinātnes

valodniecība — 1
literatūrzinātne — 1
ekonomika — 1

Tiesības izvirzīt Latvijas Zinātņu akadēmijas loceļu kandidātus ir Latvijas zinātniskajām iestādēm, augstskolām, zinātnieku organizācijām, LZA loceļiem (t. sk. LZA loceklis var izvirzīt arī pats sevi). Ja kandidātus izvirza iestādes vai organizācijas, lēmumu jāpieņem senāta vai padomes sēdē aizklāti balsojot, ar balsu vienkāršu vairākumu.

Piesakot kandidātus, jāiesniedz šādi dokumenti:

— pieteikums: Latvijas ZA loceklja parakstīta vēstule vai padomes (senāta) lēmums ar aizklātās balsošanas rezultātiem,

— autora apstiprināts zinātnisko darbu saraksts,

— pieteicēja apstiprināta kandidāta zinātniskā biogrāfija (Curriculum Vitae), ne vairāk par 1 lpp., norādot dzimšanas gadu un datumu, pašreizējās darba vietas un mājas adreses un tālrunus.

Dokumenti iesniedzami Latvijas Zinātņu akadēmijas Prezidijs jauno loceļu vēlēšanu eksperīžu komisijai Rīgā, Turgeņeva ielā 19, 2. st., 231. istabā līdz 1995. gada 1. jūnijam.

Uzzīnas LZA Prezidijs sekretariātā Turgeņeva ielā 19, Rīga, LV-1524, tel. 223931, fax 3712-228784, 3717-821153.

Latvijas Zinātņu akadēmijas akadēmīkis sekretārs
A. SILINŠ

KĀDAI, MANUPRĀT, JĀBŪT LATVIJAS ZINĀTNIEKU SAVIENĪBAI?

**Elmārs GRĒNS,
LZS valdes loceklis**

Man tiešām grūti šobrīd pateikt, tiesi kāda vieta būtu jāieņem Latvijas Zinātnieku savienībai. Domāju, ka nav jēgas uzņemties arodbiedrības funkcijas, kaut arī LIZDA (Latvijas izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība) acīmredzami vēl strādā pēc veciem, sociālisma laika paraugiem un nepilda savas funkcijas, atbilstoši jaunajiem apstākļiem. Tāpat nav īpaša jēga iejaukties zinātnes organizēšanas un strukturēšanas procesā, ar ko nodarbojas Latvijas Zinātnes padome. Drīzāk tā varētu būt sabiedriski aktīvu zinātnieku pulcēšanās vieta kopēju interešu realizēšanai. Protams, dašādos etapos šie mērķi un intereses būs dažādas. Šobrīd tā varētu būt augstākās izglītības likuma sagatavošanas stadija, kurā Zinātnieku savienība izstrādā savas rekomendācijas un formē sabiedrisko domu. Tāpat arī nepārtraukts spiediens uz valdību, lai uzlabotu zinātnieku sociālo stāvokli.

Viena tāda «niša», kuru neaizpilda ne Latvijas Zinātnes padome, ne Zinātnes departaments, ir zinātnieku presonības aizstāvība. Zinātnieku savienība varētu nemt šo jautājumu savā ziņā. Es nedomāju zinātnieku kā sociāli neaizsargātu, apkārtu vai kā citādi pazemotu nabadziņu, bet kā spēcīgu, intelektuāli bagātu personību. Profesionālās biedrības, kā, piemēram, ķīmiķu, mehāniķu, matemātiķu u. c., vairāk aplūko specifiskas savas nozares problēmas.

Protams, Zinātnieku savienību tikai tad izdzirdēs un ļems vērā, ja tai būs autoritāte sabiedrībā, bet autoritāti var iegūt ar pazīstamīem un aktīviem cilvēkiem. Protams, kongress pašs par sevi neatradīs ne «nišu», ne radīs autoritāti, labākajā gadījumā ieskicēs tās problēmas, kas pašlaik nodarbina zinātniekus. Taču kongress var ievēlēt jaunājā padomē un valdē autoritatīvus un aktīvus cilvēkus, kuri noteiks savienības tālāko virzību un seju.

**Rita BEBRE,
LZS valdes locekle**

Viens virziens, kurā Zinātnieku savienība varētu darboties, būtu zinātnes popularizēšana. Par mūsu zinātnieku veikumu ļoti maz kas ir zināms. Ir daži zinātnes žurnālisti, kas par to raksta. Vajadzētu ap viņiem pulcināt pašus zinātniekus, kuri grib un spēj populāri rakstīt. Kā to darīt praktiski, vajadzētu padomāt. Varbūt izstrādāt nolikumu konkursam un vērsties ar to pie Latvijas Zinātnes padomes piešķirti zināmu finansējumu. Līdz šim ir noticis Kultūras fonda konkurss, kurā atzinību ieguva tie paši daži jau pazīstamie zinātnes žurnālisti — A. Lauzis, G. Daija. No zinātniekiem — vienīgi A. Balklavs. Tas nozīmē, ka zinātnieki nav gatavi paši popularizēt savas nozares sasniegumus un par publikācijām, starp citu, saņemt arī honorāru, kaut gan bezdarbnieku, oficiālo vārslēpto, viņu vidū ir daudz.

Otrs darbības laiks, ko es redzu, ir nodibinātais, bet nestrādājošais Zinātnes fonds. Es staigāju apkārt ar pieciem latiem, kurus kā daļas naudu iesniegusi Psihologu biedrība. Man pat nav, kam tos latušu atdot.

E. Grēns, kurš ir Zinātnes fonda priekšsēdētājs, paskaidroja, ka V. Birkava valdīšanas laikā ir iesniegtas vismaz 20 petīcijas, lai panāktu labvēlības statusu tiem nodokļu maksātājiem, kuri kādu daļu savas peļņas iemaksājuši Zinātnes fondā. Tas nav panākts, tādēļ jāturmīna spiediens uz Saeimu un valdību.

Kopīgais un atšķirīgais triju Baltijas valstu Zinātnieku savienībās

15. un 16. martā Tallinā notika gadskārtējā Baltijas valstu zinātnieku savienību «galotņu tikšanās». J. R. Kalniņa nevalas dēļ Latvijas Zinātnieku savienību tajā pārstāvēja valdes loceklis **U. Raitums**. Pēc atgriešanās no Tallinas viņš pastāstīja sekojošo:

— Kopīgais triju valstu zinātnieku savienībām ir tas, ka tās pārdzīvo līdzīgu situāciju — pacēlums ir beidzies un savienību aktīvo biedru skaits samazinājis. Igaunijā tas šobrīd ir nedaudz pāri 300, Lietuvā — 1200, kas tomēr ir aptuveni trešā daļa no visiem aktīvi strādājošajiem zinātniekiem. Vēl nesen Lietuvā zinātnieku savienības aktivitātes bija saistītas ar zinātnes un augstākās izglītības likuma izstrādāšanu, tagad tās ir aprīmušas. Taču Lietuvas Zinātnieku savienības labo darbu «kontā» ir izstrādāts un Seimā «cauri dabūts» likums par zinātnieku pensijām — to lielums pieaug, atbilstoši akadēmiskajā darbā nosrādātajiem gadiem. Kaut arī savu turpmāko darbību Lietuvas Zinātnieku savienība saista ar likumdošanu, kas tai tūri labi padodas, tomēr praktiski tā vairāk sliecas uz arodbiedrību funkciju pildīšanu. Lietuvas zinātnieku savienība arī materiāli ir labāk situēta, par ko tai jāpateicas valdībai, kas tai savā laikā ir piešķirusi telpas un pat divas automašīnas. Divas reizes mēnesī iznāk LZS avīze.

Lietuvas Zinātnieku savienība organizēta nodajās jeb sekcijās, galvenokārt pēc teritorīlā principa — pa institūtiem. Tā, piemēram, bioloģijas nodaja atrodas Bioloģijas institūtā, kardiologijas — attiecīgajā institūtā u. t. t. Lietuvas Zinātnieku savienībai raksturīgs ir tas, ka tajā uztvēr tikai ar zinātnisku grādu.

Igaunijas Zinātnieku savienība dzīvo daudz pietīcīgākos apstākļos, tai nav pat savu pastāvīgu telpu. Varbūt, ka tās zināmā mērā saistīts ar to, ka darbojas divas patstāvīgas IZS nodaļas Tallinā un Tartu, kurām katrai ir sava IZS līdzpriekšsēdētājs. Viens «vada» pusi no ievēlētā termiņa, otrs — arī pusi. Arī Igaunijas Zinātnieku savienība, tāpat kā mēs, saskārusies ar kvoruma jautājumu, kad nepieciešams pieņemt lēmumus balsošanas ceļā, tādēļ izdarītās statūtu izmaiņas līdzīgi tām, kuras savam kongressam liekam priekšā mēs — par atkārtota kongresa sasaukšanas iespēju. Šīs izmaiņas nepieciešamas tādēļ, lai aktivitātes noplakuma laikā savienība varētu likumīgi darboties.

Igaunijas Zinātnieku savienība laiku pa laikam organizē konferences vai seminārus par zinātnes attīstības tendencēm, divas reizes gadā iznāk informātīvais biļetens. Par savienības pašreizējo uzdevumu uzskata piedalīšanos (kopā ar Zinātnes padomi) pētniecisko grupu un institūtu «revīzijā», lai iegūtu precīzu ainu par to, kādām nozīmēm pētniecība un institūtu darbību. Lai iegūtu precīzu ainu par to, kādām nozīmēm pētniecība un institūtu darbību.

DAŽĀDOS LAIKOS UN VIETĀS DZIRDĒTI SPRIEDUMI

Zinātnieku savienība ir tai paredzēto lomu izpildījusi un visprātīgāk tai būtu pašlikvidēties.

Likvidēt Zinātnieku savienību nevajadzētu, bet kaut vai ar nelielu aktivitāti uzturēt zināmā anabiozēs stāvokli, lai tādā, kad pēc tās rodas sociāla vajadzība, kad izvirzās kāds mērķis, tā būtu gatava darboties.

Visvairāk nevajadzētu pieļaut, ka Zinātnieku savienība kļūst par pensionāgu klubu, kur atrāk paplāpāt. Lai gan tāds pensionēto zinātnieku klubs būtu ļoti svētīgs, teiksim, tajā pašā Latviešu biedrībā, jo, no vienas pusēs, tas vairotu biedrības prestižu, no otras — kā tās citādi safiekas un papriecājas šie bieži vien jau pēc savas garīgās uzbūves vienītie cilvēki.

Diez vai Rīgas Latviešu biedrības «Klubs-12», kurš pulcina visu radošo savienību biedrus, zinātniekiem ir īpaši piemērots. To atkārtoti pierādīja Rīgas Latviešu biedrības rīkotā diskusija par mākslas profesionalitāti. Visi stīvi sēdēja ap kvadrātveidīgi sabīdītajiem galddiem, klausījās gudrus referātus. Zinātnieki ir pieraduši pie cīta stila diskusijām, uz kurām var ierasties džinsos un svīteri un kurās nesēž katram norādītā vietā. Kad radās ideja veidot Rīgas Latviešu biedrībā kaut ko līdzīgu radošo cilvēku klubam, es to iedomājos kā kaut

ka vienu un to pašu specialitāti var iegūt divās augstākajās mācību iestādēs. Igauni uzskata, ka viņu valsts ir pārāk maza, lai dublētos augstākā izglītība. Tas izdarīts ar valdības lēmumu.

Runājot par zinātnes finansēšanu, grūti salīdzināt, kā tas notiek trijās valstīs. Igaunijā zinātni finansē labāk nekā Latvijā, tai 1995. gadā valsts iedalījusi 16 miljonus dolāru, kas aptuveni atbilstu Latvijas zinātnes finansējumam, tikai uz daudz mazāku zinātnieku skaitu. Par Lietuvu grūti spriest, jo tur kopējā katlā salikta zinātnē un augstākā izglītība — tām kopā atvēlēts 6,1% no valsts budžeta. Abās valstīs tikai nelielu daļu no finansējuma atvēl grantiem. Igaunijā tie ir 28%, Lietuvā tā paša «kopējā katla» dēļ procentus grūti nosaukt, bet tie ir līdzīgi. Pārējā summa ir paredzēta bāzes finansējumam. Igaunijā naudas dalītājs ir Zinātnes fonds — pusvalstiska struktūra. Interesanti tiek veidotās nozaru ekspertu komisijas. Komisijas priekšsēdētāju ievēlē, un viņš organizē savu komandu. Abas valstis ir pārgājušas uz astoņām lielām zinātnes nozaru grupām (nevis 14, kā pie mums).

Lietuvā strikti noorganizēta doktorantūra, kurās laikā jānokārto ne mazāk par 7 eksāmeniem. Tāpat joti singri noteikumi tiek izvirzīti licences iegūšanai, ja kāds vēlas dibināt privātu augstskolu. Tas vēl nevienam nav izdevies, tādēļ visa augstākā izglītība ir valsts rokās, kaut arī 20% finansējuma tā nesanem caur valsti, bet no ciemiem avotiem. Igaunijā un, šķiet, arī Lietuvā augstskolās nav valsts atļautas mācību maksas.

Akadēmiskos grādus ir tiesības piešķirt kā augstskolām, tā zinātniskiem institūtiem.

Tikšanās laikā mūs iepazīstināja ar jauno Igaunijas Nacionālo bibliotēku, kuru pēc arhitekta R. Karpa projekta uzbūvēja laikā no 1986. līdz 1993. gadam. Tā ir ārkārtīgi moderna, ar 4,5 miljoniem grāmatu, galvenokārt humanitāra rakstura. Ir joti plaša mūzikas ierakstu nodaja ar attiecīgu aparātu. Bibliotēkas gada budžets ir 2 miljoni dolāru (tas neiet caur zinātnes budžetu). Jāatceras, ka tā jau ir otra modernā, īpaši projektētā bibliotēka (pēc Tartu). Kaut arī celtniecība uzsākta vēl pirms neatkarības atgūšanas, igaunji atrada spēkus un līdzekļus to kvalitatīvi pabeigt.

Vienas dienas laikā bija iespējams iepazīties tikai ar vispārējo stāvokli. Būtu bijis interesanti, piemēram, uzzināt, kā igauniem izdodas saņemt tik daudz naudas saviem projektiem no Sorosa fonda un Eiropas Savienības, jo šajā ziņā viņi stipri vien apsteidz Latviju. Taču paši viņi tādas runas neuzsāka un bāzē degunu otrā kabatā nav visai taktiski. Vismaz oficiālā līmenī.

Materiālus apkopoja
Z. KIPERE

ko līdzīgu angļu klubiem, kur jebkurā laikā klubā biedrs var ielet iedzert savu tēju vai kafiju, pāest pusdienas kopā ar kādu uzaicinātu personu, izspēlēt šaha vai biljarda partiju. Tas, protams, nebūtu dārgais Anrē kundzes restorāns, bet kāda telpa pie šī restorāna vai bufetes. Katrs bufetē pagētu to, kas atbilst viņa kabatai, un nelielā slēgtā ēdamistabā, kas pieejama tikai klubā biedriem, to nobaudītu. Nebūtu ne smalku viesīšu, ne grezni klātu galdu. Arī traucīnus katrs varētu aiznest atpakaļ, ja nepieciešams. Tā es to redzu.

Jaunajai Zinātnieku savienības padomei vispirms būtu jāciena savu loceklju laiks. Neatceros, ka jel viena padomes sēde būtu sākusies laikā. Piecpadmit minūtes nokavē jau vienmēr, bet ir bijusi arī stunda.

Igaunijas Zinātnieku savienība jau pāris pēdējos gados saņem 10.000 kronu (800 dolāru) no Zinātnes fonda, kas nodarbojas ar zinātnes budžeta sadali.

18. aprīlī padomes sēdē jāizslēdz no Zinātnieku savienības tie, kuri nav samaksājuši biedru naudu par 1994. gadu. Bef ko darīt, ja nesanāks padomes krovēs! Papiekšu jāizslēdz paši nemaksājušie padomes loceklji. Arī to ir krietni daudz.

JAUNĀKĀ ĀRZEMJU LITERATŪRA LATVIJAS AKADEMISKAJĀ BIBLIOTĒKĀ

03.03.95.

1. Gunton, Tony. A dictionary of information technology and computer science. — 2., rev. ed. — Manchester; Oxford, 1993.
2. Recombinat DNA tecnology and applications. — New York etc., 1991.
3. Psychotropic substances. — New York, 1990.
4. Dunne, Lavon J. Nutrition almanac. — New York etc., 1990.
5. Jones, Clive T. Diesel plant operations handbook. — New York etc., 1991.
6. American Hospital Formulary Service (Bethesda (Md.)). AHFS drug information, 93. — Bethesda (Wisc.), 1993.
7. Yanker, Gary. Walking medicine. — New York etc., 1990.
8. Ayer, Steve J. Software configuration management. — New York etc., 1992.
9. Handbook of reliability engineering and management. — New York etc., 1988.
10. Forsythe, W. Digital control. — New York etc., 1991.
11. Kessler, Gary C. Metropolitan area networks. — New York etc., 1992.
12. Handbook of expert systems in manufacturing. — New York etc., 1991.
13. Ulanski, Wayne. Valve and actuator technology. — New York etc., 1991.
14. Handbook of utilities and services for buildings. — New York etc., 1990.
15. Wyatt, Clair L. Electro-optical system design. — New York etc., 1991.
16. Buchanan, James Edgar. BiCMOS/CMOS systems design. — New York etc., 1991.
17. Satterfield, Charles N. Heterogeneous catalysis in industrial practice. — 2. ed. — New York etc., 1991.
18. Gaynor, Gerard H. (Gus). Exploiting cycle time in technology management. — New York etc., 1993.
19. Beam, Walter R. Systems engineering. — New York etc., 1990.
20. Crawford, Charles Merle. New products management. — Homewood (Ill.); Boston (Mass.), 1991.
21. Sebesta, Robert W. VAX: Structured assembly lang. programming. — Redwood City (Cal.) etc., 1991.
22. Whitaker, Jerry C. Radio frequency transmission systems. — New York etc., 1991.
23. Rishe, Naphtali. Database design. — New York etc., 1992.
24. Hackney, John W. Control and management of capital projects. — New York etc., 1992.
25. O'Brien, James A. Management information systems. — Homewood (Ill.); Boston (Mass.), 1990.
26. Chironis, Nicholas P. Mechanisms and mechanical devices sourcebook. — New York etc., 1991.
27. Wilkinson, Joseph W. Accounting and information systems. — New York etc., 1991.
28. Watkins, Kenneth W. Study guide to accompany Chang. — New York etc., 1991.
29. Chang, Raymond. Chemistry. — New York etc., 1991.
30. Reich, Jens G. C curve fitting and modeling for scientists and engineers. — New York etc., 1992.
31. Lerner, Robert E. Western civilizations. — 2 vol. — New York; London, 1988.
32. Orgelkomposition in den baltischen Staaten Estland, Lettland und Litauen. — Bremen, 1992.
33. Heldman, Robert K. Future telecommunications. — Washington etc., 1993.
34. Shaughnessy, John J. Research methods in psychology. — New York etc., 1990.
35. Gleitman, Henry. Basic psychology. — New York; London, 1987.
36. Harfmat, Paul. Freud, Ferenczi und die ungarische Psychoanalyse. Tübingen, 1988.
37. Jones, Edwin R. Contemporary college physic. — Reading (Mass.) etc., 1990.
38. Kuritz, Max. Handbook of applied mathematics for engineers and scientists. — New York etc., 1991.
39. Baeker, Ronald M. Human factors and typography for more readable programs. — Reading (Mass.) etc., 1990.
40. Renaissance historicism. — Amherst, 1987.
41. Die Wirtschaft der baltischen Staaten im Umbruch. — Köln, 1992.
42. Vander Zanden, James Wilfrid. Social psychology. — New York etc., 1987.
43. Bachner, John Philip. The guide to practical property management. — New York etc., 1991..
44. Schmidt, Alexander. Geschichte des Baltikums. — München; Zürich, 1993.
45. Höh, Peter. Baltikum Handbuch. — Bielefeld, 1993.
46. Estland. — Leer, 1992.
47. Guichard, François. Géographie de Portugal. — Paris etc., 1990.
48. Durand, Robert. Histoire du Portugal. — Paris, 1992.

ĶINA MEKLĒ SADARBĪBAS IESPĒJAS

Marīta nogalē LZA viceprezidents Juris Ekmanis ziņātu akadēmijā uzņēma Ķīnas valsts zinātnes un tehnoloģijas komitejas Baltijas valstu programmas vadītāju Zanu Hongou un Austrumeiropas un Centrālās Āzijas starptautiskās sadarbības departamenta direktora vietnieku profesoru Dr. Hiongu Jianu.

Kopīgās sarunās, kurās dalību nēma arī akadēmijas ārziņju daļas vadītāja Daina Šveica un akadēmikis Marģeris Līdaka, tika meklēts risinājums, kā turpmāk varētu izpausties sadarbība ar Latvijas zinātniskajām iestādēm, tehnoloģiskajiem centriem.

Viesi pastāstīja, ka ar Lietuvas un Igaunijas zinātniekiem viņus saista līgums par sadarbību lauksaimniecībā, risinot dažādas biotehnoloģijas problēmas.

«ZINĀTNES» grāmatas

Leišē Kā sarīkot viesības un ko celt galā.

Grāmatā pastāstīts par viesību rīkošanu, par galda klāšanu gan joti svītīgiem gadījumiem, gan vienkāršām dāmu un kungu kafijas vai tējas pēcpusdienām, kā arī ikdienai. Lielā uzmanība veltīta namamāfes lomai šādu viesību rīkošanā. Grāmatā sniegtais dažādu ēdienu receptes, kas sakārtotas atkarībā no viesību rakstura.

GRĀMATAS PAR PAZEMINĀTĀM CENĀM

Janēvskis K. Hercogs un Kursas meitene: Vēsturisks romāns no hercoga Jēkaba laikiem / B. Gudriķes priekšvārds.

Romāna «Hercogs un Kursas meitene» autors ir paziņotā latviešu rakstnieka Jēkaba Janēvskas dēls, īstajā vārdā Kārlis Janovskis. Šis darbs pārpārpublicēts no populārā Latvijas laika žurnāla «Atpūta».

Romānā ātainotie notikumi risinās 17. gadsimtā Kurzemes hercogistē. Ziņas par šo posmu autors smēlies no seniem dokumentiem, grāmatām un nostāstiem. Paralēli romāna galveno varonu — Kurzemes hercoga Jēkaba un kāda vācu muižnieku audzumeitās, latviešu meitenes Līzīnas — mīlas stāstam un slavenā laupītāja Bilijsama gaitu ātainojumam lasītājs gūst ieskatu tālaika latviešu zemnieku, vācu pilsoņu un muižnieku sadzīvē, muižnieku attieksmē pret latviešu dzimfcilvēkiem un pret hercogu, kas mēģina ierobežot muižniecības patvalju.

Šo dailliteratūru ar aizrauību izlasīs ikviens, kuru interesē Latvijas vēsture un latviešu literatūra. (Cena Ls 0,12)*.

* Šeit un turpmāk uzrādīta cena, par kādu grāmatu realizē izdevniecība.

Kārkliņš V. Jaunavu iela: Romāns / J. Zālīša priekšvārds.

Trimdas rakstnieka un tulkojāja Valdemāra Kārkliņa (1906—1964) darbs «Jaunavu iela» (1957) ir dēku, romantikas un nedaudz skumjas rezignācijas apvīts amīnu romāns par 30. gadu Rīgas bohēmu. Tas aicina lasītāju doties klejojumos pa naksnīgo pilsētu, iegriezties krodzīpos, kur dzirkstī vīns un skan čīgānu mūzika, jausties sieviešu vilinājumam un valdzinājumam.

Sarunu gaitā tika apspriests arī iespējamais sadarbības līgums ar Latvijas zinātniekim. Savus piedāvājumus Ķīnas pārstāvjiem ir izteicis Organiskās sintēzes institūts. Tā varētu būt sadarbība farmakoloģijā un bioķīmijā, jaunu radioprofektoru pētišanā un onkoloģijas jautājumos.

Tika izteikts arī ierosinājums organizēt studentu apmaiņu.

Savā uzturēšanās laikā Latvijā Ķīnas speciālisti apmeklēja arī Organiskās sintēzes institūtu un Salaspils institūtus.

H. GRĪNBERGA

Par gidiem autors iesaka «vecpuišu» trijotni — jaunu gleznotāju Arni Aizpuru, franču mākslas un tīkumu eruditu pazīnēju Zilizanu Rūsu un «dzīves mākslinieku» Tobiju Klaipu, kurš interesentiem turklāt laipni piedāvās savus oriģinālos piedzīvojumu stāstus par tēmu — sieviete. (Cena Ls 0,06).

Hamsuna M. Varavīksne: Knuta Hamsuna vētrīnā dzīve.

Knuts Hamsuns (1859—1952) — leģendāra personība, ģeniāls rakstnieks, kas radījis virknī neaizmirstamu darbu. Kurš gan nav aizrauīgi lasījis Knuta Hamsuna romānus «Bads», «Pāns», «Viktoria», «Zemes svētība»! 1920. gadā par literāro darbību viņam piešķir augstu apbalvojumu — Nobela prēmiju.

Bargs ir īsta gēnija liktenis — nerimtīgā radišanas kaisle neļauj viņam dzīvot parasta cilvēka laimīgo dzīvi. Tā diktē viņam ipašu uzvedību un novēd preturū pašu ar sevi, ar miljotājiem cilvēkiem un pat ar sabiedrību. Viiss jāziedo dairirades labā. Ieskatu šajā jomā mums dod viņa sievās Marijas emocionālais stāsts par viņu kopējo dzīvi. (Cena Ls 0,35).

Doreda E. Zeme man ir apaļa.

Maz Latvijā ir cilvēku, kam būtu pazīstams mūsu tautieša Jāņa Doreda vārds, kaut viņš dzīmis Latvijā un vēlāk nav sarāvis saites ar to. Darba mīlestība un neatlaideiba ļāva viņam, nabadzīgam kalpa zārnā, kājū par pasaulesvēnu filmu reportieri. Stāstu par viņa dēkām un piedzīvojumiem jūs atradīsiet šajā grāmatā.

Viņš filmē pirmā pasaules kara frontē, fiksē lentē Krievijas revolūciju un pilsoņu karu kā sarkano, tā balto pusē. Jau dzīvodams un strādādams ārzemēs un Padomju Savienībā uzskaitīts par noziedznieku, viņš tomēr kā vienīgais ārzemju reportieris, ārkārtīgi riskēdam, iekļūst Sarkanajā laukumā un filmē Ļeņina bēres. Hitlers, Musolīni, Itālijas karalis Viktors Emanuels, Rumānijas karalis Mihaels ir viņa dokumentālo filmu varoni. Viņš iemūžina Čehoslovākijas okupāciju, Parīzes kapitulāciju, Hitlera karaspēka iesoļošanu Norvēģijā, kā arī tautas gaviles, karam beidzoties. Viņa uzticamā draudzene un līdzgaitniece veltījusi šo grāmatu savam vīram Jānim Doredam «dzījā pateicībā, apbrīnā un nebeidzamā mīlestībā». (Cena Ls 0,24).

DISERTĀCIJU AIZSTĀVĒŠANA

RTU Mašīnbūves un mašīnzinību habilitācijas padomes atklātajā sēdē 1995. g. 6. martā, pamatojoties uz Latvijas inženierzinātņu doktora V. Atauša habilitācijas darba — zinātnisko darbu kopas «Vadu montāžas savienojumu mikrokontaktmetīnāšanas tehnoloģijas un specializētās iekārtas izstrādes jautājumi aparātu būvē» novērtējumiem un padomes aizklātās balsošanas rezultātiem, tika noteikts piešķirt inženierzinātņu habilitētā doktora grādu mašīnbūves un mašīnzinību apakšnozare

VIKTORAM ATAUŠAM.

No vienpadsmīt klātesošajiem balsstiesīgajiem padomes locekļiem par zinātniskā grāda piešķiršanu nobalsoja 11, pret — neviens.

Šā gada 26. aprīlī pulksten 12.00 Latvijas Zinātņu akadēmijas Filozofijas un socioloģijas institūta promociju padomes filozofijas nozarē filozofijas vēstures apakšnozare atklātā sēdē (Turgeņeva ielā 19, 506. telpā) promocijas darbu kopumu filozofijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai aizstāvēs

Aija PRIEDĪTE

Promocijas darba temats «Kultūrfilosofiskās problēmas Latvijas ideju vēsturē (19. gs. otrā un 20. gs. pirmā puse)».

Recenzenti: prof., Dr. habil. phil. Pēteris Zeile, prof., Dr. phil. Pēteris Laizāns, Dr. phil. Skaidrīte Lasmane.

Ar promocijas darbu kopumu var iepazīties Filozofijas un socioloģijas institūta Informācijas kabinetā un Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā.

Autoru ievēribai!

«Zinātnes Vēstneša» redakcija lūdz iesniegt rakstus, reklāmu vai sludinājumus kārtējā mēneša pirmās puses numuram — līdz 29. datumam, mēneša otrās puses numuram — līdz 14. datumam Turgeņeva ielā 19, LZA prezidijs (2. stāvā) vai Latvijas Zinātnieku savienībā (3. stāvā).

Redaktore Zaiga Kipere.

«Zinātnes Vēstnesis».

Laikraksts iznāk kopš 1989. gada.

Reģistrācijas apliecība nr. 75.

Izdevējs: Latvijas Zinātnieku savienība.

«Science Bulletin» Association of Latvian Scientists.

Redkolēģijas vadītājs akadēmikis Evalds Mugurevičs.

Redkolēģijā: akadēmikis Māris Bēkers, akadēmikis Juris Ekmanis, LZA goda loceklis Jānis Graudonis, doc. Elmārs Beķeris, doc. Zigrīda Goša, Oskars Marfinsons.

Redakcija: Rīgā, Turgeņeva ielā 19. Tālr. 212706.

Indeks 77165.

Iespēsts a/s «Preses nams» tipogrāfijā,

Rīgā, Balasta dambī 3.

Augstspiede. 1 uzsk. Iespiedloksne.

Mešiens 1000 eks.

Pasūtījums Nr. 426.